

Lidt mindes fra et langt liv. Farvor.

Frugtbonde

Det er Nyårs 1982 - Vi har haft en god jul, Bon og Birneborn hjemme, fyret en rigtig dansk jul med alt hvad der skal høres både af matuelle goder og ikke al forglemmelige kirker med Julebrudskabet, de gamle kendte julesalmer, en god menighed, der brøfast mødes op Søndag efter Søndag, venlig hilser, vi får en lille snack, alt under rolig og frugtige former - Men tanker ind imellem, kan det være rigtigt at vi er født under så holdig en stjåne at vi kan leve i den frugtbæd, mens mange andre mennesker verden over sukker, fruges bliver forfulgt, mishandlet, fåget o.s.v. - Hvorfor er det udtaget os der har det så godt, er det en menneskets at få lov at ha det sådant?

Så går tankerne tilbage og man mindes mange gode år der er gået siden vi blev født i 1919 og 1920, hvor der blev født en drue fra ^{Fugfar} Ørbaekgaard nr 7 af en bondeflak ^{8. række} og hvor der gaa^r til Kjeldsgård ved ^{Farmod} Århus ^{nr. 75th}, blev født en drue nr 5 af en anden bondeflak - begge vokser op i et bondemilie hvor der var arbejde nok til alle både inde og ude, vi fik lær at malke, lynde roer, ordne bræn og hus, der var somå midler, men alt blev lavet inden for hjemmet, der var nok ikke nogen frihed, men det var der eugen der tankte gaa^r, arbejdet skulle bare gøres.. - Ollan laved jo altting selv i hjemmet

Jeg kan huske tilbage til 1924 hvor Far solgte Kjeldsgård og købte Hegnsgård i Frederiksberg, Glads St. Tym. da vi var så mange børn kunne vi bruge mere jord og mere glade, så vi rykkede ind i det gammelt Stuehus, men med nye fælledbygning. Det, som Far selv havde været med til at lægge da han var i ung (Far var udland boimmer, men da Mor og Far blev gift i 1908 var han bygget Kjeldsgård ved bygge fra, Græshøj ^{7. række} Fars hjem) og blev en Lundmand - Far var indkaldt til militæret tre gange mens de var mygfolk, der måtte sætte græsse digarden, ved hjælp af Karl og Dige) (Chr. 8 - Frederik 8 - Chr. 10.)

Jeg kan huske hvordan vi altid legede derhjemme med valbøtten og vi fandt altid grå lege, som vi selv fandt grå - Legetøj var der ikke noget, udover hvad Drengene selv såede ud af bryndsfjus eller lænede vi ting af børns hækletter o.s.v., der kunne ikke laves duktetrukket af det, dukker var også hjælpsmålet af klude og garn. — Bølle var noget af det man kunne få og vi kunne sjælle rund op til bølle grå i gang, det gik des megen tid med. Drengene trillede med runde hjul der var saret ud af tre, så slog de til dem med en høvle, så kunne de rigtig løbe, vi havde paradis og smegl, vores verden var ikke så stor, vi havde endnu ingen radio, fik det i ca 29, med et krystalapparat med høretelefoner ^{forskerens far} kom en brænde høre all ^{gangen}, vi fandt så grå at lægge høretelefoner ned i et krystalglas, så vi kunne høre nogle lyde ud i rummet.

Vores verden var fra Nyborg - Bonder, Højsballe, Glude, Trørup etc - vi legede så grå garderbladsen, kiste med alkohol og en tohjulet trækrogn (det var Togt), i bryggeriindustri sad så konduktoren og solgte bulletter, og så kiste vi nærdel i gården, holdt ved Træpusten og døre, jo det var en spudel teg - Ude i gården lå den store Kravstyrup ^{bunras} inden gennem blev hugget til brænde, legede vi meget der, sedan var der mange høje, i Hegnene undredede vi boliger, der gik der mestestid, alvor kom mere, når vi så skulle til at bække roer, malte o.s.v. så var der mange gilegter — Men vi gik dog også i Daneskole og vi havde uafslugter med Skolen, hvor vi kiste i lange kostegass med Heskrogn, vi havde play med og kiste til Teglværkskogen, vi havde slad og blage m.m. og hjemmebaget øf - vi kunne få kost værd ude ved Traktorshedet så der kunne laves kaffé, jeg tor vi fik en Svaffel til disse uafslugter en magtig begivenhed, den kostelidtsom, en kædelvand til kaffé ikke men den var en stor blå kædel, jo det var fest vi lejede allesammen også fra højen — Glædte os ^{og} træde sig op quæde i Mølbygård

Det kunne være svært svært at få hjælp alle vi boede, men det ville
gåne se os fine; så det blev der altid til, så manglende de heller selv,
Mors hjøles børn synkel op mod en my brøve, en blonde, slappe et b.
Så kunne hjølen bruges igen f.eks. havde de jo deres Stadsbøj-Silkebøj
og Far Diplomat og høje hat i mange, mange år. - Far brugte som
brøve til hverdag og når han skulle være på tur så manglender løse
+ los Skjortekrave med fløjle, det sprænde fra vasken, som jo var noget
besværligt tængang - man vaskede storvask flere dage kogte kjøjt i grænked
del, vaskede fra vaskerat (sådan et som nogen spilles fra i dag) så
stod viude i gården og skyldede kjøjt i flere hold vand koldt - vi
havde Vaskekone et par dage, det stod fra ugang om morgenen, så fik
alle rent fra Pergine og nye handklæder, det kunne godt være snarsel -
Underhøj skiftede man ugang om ugen, men hvis vi skulle i byen
skulle vi altid have rent fra og så dage det gamle fra igen, nærikontingen
vi havde jo ikke baderørelse, men ugang om ugen blev der kogt vendt
spukketlen og så fik man varmt vand og kunne stå i en bål og vase
sig over hele kroppen og håret blev vasket i lettu sake og skyldet i bælte-
vand, det var dog ikke alle der fik vasket hår så ofte, så Pergine der var
ude fra gården der skulle male, kunne jo ikke høre af deres egen
granske parfume! men hvad, Marlene fra gården havde dens vand-
fad i Hestestalden også handklæderne, så de kunne sammen
ikke høre noget, man kunne godt være ren og frisk selvom man
ikke havde alle de lyxmidler, som man har i dag. - Det var ikke
mange jænge mellem folk, man havde jo heller ikke mulighed for
at bruge så mange, man gik, cyklede og fritid var det ikke onget
af, om aftenen sad vi all rundt om bord i daglegstuen og laske, eller
havde et håndarbejde event spille lidt bord eller legin.

Vi børn gik i Skole leveranden dag, vi havde to klasser, den samme
Lærer havde os alle sammen til kl. børn fra 7 til 10 år. 2 kl. 10-14^a,
vi fik lart at læse, skrive, regne, danmarkshistorie og Bibelh.,
men et grundig, dertil Mattiokismus og en masse salmer uddannet,
dem glemmer man aldrig & vi sang meget allid et par sangeinden
vi begyndte en time, vi fik også lidt Geografi og Verdenshistorie,
lidt Biologi og Botanik, fantastisk en lærer kunne placere hele, Vi
lavede også lidt gymnastik ude på gårdspladsen, der var en
træets bomme, det var alt, vi fik vist en buk og en plet, men vi sprang
over stort, højdespring. Det var en drømme hvilket år, hvor Skolikommissionen
og Dresden skulle høre hvad vi kunne og se vores bøger igennem og
være med til at give karakter i skriveskrift, regning og læsning -
det var en spændende dag og da havde vi fået 25 års del af både slik
for, ved Købmanden der både lege ved skolen, jo det var lykken. -

Højdepunkterne var Sommerens Skoldudflugt og Juletrafikken, der var
hele fam. my børn i forsamlingshuset, hvor vi dansede om Juletræet
fik gaver og godkjøsser, som der var samlet ind til inden jul og køkken -
vi havde madkasse med, sjæle og så blev der danset af både børn og
foreldre, det var festligt. - Der blev holdt nogle Børneballer af og til
i forsamlingshuset efterhånden. - Da jeg var 13 år kom den en Lærer
til Førup, han ledede Sangkor og Gymnastik, det blev alle tider
det gav begyndelsen til min store interesse i de to, der for
mig i ungdommen gav de bedste oplevelser og hvor jeg kørte
Paul, ~~som~~ ^{se side 8} ble, så begyndte vores virke sammen at blive
vores Borgmester på Hegnsgård d. 25. sept. 1943, vi blev invitert i
Førups Kirke kl. 1 - blev modtaget fra Hegnsgård med jæld musik

af et blæseorkester efterhånden som vi komme ned i garden, der var flere Hestekoretøj, da det jo var under krigs og bilerne var blodset op, vi malede sogn om politibiladelse for at holde fest, da alt skulle mottagges - intet lyd malede orange ind efter mottakkes præmier, så vores gæster kunne valge enten at lage hjem uden eller blive til mørkene - hvad de fleske fortrækte - Vi var 100 til middagen og flere unge kom om aftenen, vi dansede hele natten og der blev morgenkaffe til dem der blev, så det var en rigtig bryllupsfest, med storst afslutning i garden, pyntet Dresport ved udskørel og hús. = Så rejste vi til Pedersbrug, hvor vi skulle være Bestyren på Djærvoldsgård, der blev vi også modtaget med Dresport, gavet o. s.v. 3000 om året + 2 kr. i kostpriser for børn og dyr
førstesættet vi er 2000. Spandkasse + Mælk 100 kr om mdr. til højde

Det blev 4 dejlige år der - Vi havde Hoir (Jessy) grise og et par Heste en Schefurhund, Hovis og Hyllinger - der var mørk at lære, Vi bryggede Stalden om, fik malkekemaskine til alle de nye Jessy Hoir, da de var svære at malke med hånd, vi havde næst aldrig fundet en motor til den, alt var jo svært at få den tid vi var besat i landet af fykkerne.

Der blev født mange kalve og mange små grise, jeg malede mange gange selv hage imod de små, hvis Buul var i marken, vi drev garden med mange høi, spillerødder, Kål, Kartofler, Flæsje (Rødkløver selvført) svært det sidste med de dårslige maskiner, skærlægtere, selbriindere, vi havde jo kun Heste til trækkraft der var ca 30 hkr land. - Vi fik også plantet Hindbær og Trægtærer. - Vi fik alt assistance fra Fjelstrupsgård i Ørbaa, når der var folk tilkørsel derfra, da gården jo ejedes af dem.

Vi havde et godt Stuehus, med stakketrore i hvert rum og brandekompen i klokkenet, så der skulle ordnes meget brænde i vinterens løb. - Jeg havde Vandpumpe i Bryggeriet, men så lidt som et Opvarmerum ved

1934

siden af køkkenet med afsløb, så vi skulle dog ikke bare vandet ud mod ind,
der var elevator fra køkk'en ned i Staldren, stor luxus på dørende tid.
I Bruggeriet var to dyrkadelles og en stor Ørn, som vi dog ikke brugte, men
vi hængte Tøj og hække dyris i dyrkadelen, slægde en stor dyris, bles
all det bedste kød slægt først og hække, del ejta der et par dage med
men da harde jeg Honeyjægt. — Vi lavede Smør af det fløde vi fik
tilhørs, bagte brød af Pigemel og Bygmel, noget gange var vi heldig
at få malet lidt horn til af Sveden, det blev dygtigt dyrkassmel. —
Kaffe kunne vi heller ikke få, men vi brændteselsv Byg og malede den
glæske Blæblade og Pallarblade som vi kørrede til Mr. Snor, Sukker
o.s.v. var rationeret, vi fik marker til alt, men vi klarede os godt.

Da vi ventede den forstefodte, blev der brælt med at bræte Pegefugger
op til at strikke bukser af, det var Farvor i Ørbaek, og Morvor fra Frederiks
syede alt muligt af gl. Skjorter, Chumises o.s.v., så fik vi marker til
lidt uldgarn, samtidigt Balystøj og Deler af Cellulostøj, alle blev øjet om
og kunne bruges, vi fik veld fra Vestjylland, fundt en gl. kone der
kunde haave en anden ^{Gummis} spurde, så strikke de jeg. — Bred fik engang et
sal tøj, laret af Hækkehår, så vi led iugen mod. — Vi fik en anhænger
laret til vores Cykler, ^{eneste} selke Skælechen var af en gl. faldskærm, flos, så
cyklede vi rundt med vores lille drue (Hennings). — Vi havde en
god Barmejuge i Postens Hone, Sofie som iørnede lyalp os meget
bådeude og inde. — Vi deltog i Gymnastik i Dr. Højrup —
var i Sangkor, et dygtig stort ledet af Ejendmaad Carl Larsen, der
var 15-ånders Orkester, snygtere, Bas, Klarmel, Fløjte - Klarer —
vi var 50 sangere, skørt at være med — Diskant var også
^{Fastelavnsgruppen} med til. Der var meget festslag i dette sogn, så harde
vi Familien på Bojsenrigard, Farfars Fodelyem, dygtige stemmer der.
Duel postejn Ørbaeksgård 1919 Postkort A. Møller. —

Urgdomsårs! 1934 -

Jeg blev konfirmeret i Tårup Kirke 31. Maj. 1934 - det var en stor dag - da vi ikke havde til
vær min Onkel John Brøksen Longås den så venlig og hende os og kose os til Kirke, vi havde ellers
givet til præst hos Pastor John i Frederiksdal ^{siden 3. Kr. 1900} 1. drenz og 14. jyges med fuld i; vi var del Tårup
tid denne gang. — Jeg børkermum lange hvide kjole med glaser o. s. v. lue, hvide
strømper og sko, andendagskjole grøn, ankellang og en glasmuleret frakke, flod. — Det var
en stor dag, det var en selvfølgelig højtid ^(35 kr.). Den regnledesdag
kunne vi ikke få gæster, men var så en tur på Svaletræ og sjuse til aften.
Søndagen efter havde vi så hele familien, både de voksne, vi kunne være ca 40
i Skærum, jeg troede vi fik Flæskedag af Es. og Godarand og hjemmelavet øl
jævnt. der var digtet en sang og så sang vi lidt andet også, vi havde alltid
Præst og Døgn med til vores fester hjemme. Jeg havde så alle vennerne
en anden dag. — ~~Gæsterne delte boldt et Ball i forsamlingshuset~~

Så var jeg Pige hjemme, hjulpe med alt ude og inde - Vi gik til Øgårmælet ^(en katulov i det urende)
i Forsamlingshuset i Frederiksdal om Vinteren, der var en god varme, men det gik
fint aligvel, så gik vi til Handbold om Sommeren - og var ellers sammen
med Vennerne rundt i byen mere, vi havde også Skolekøkken, hvor vi
stod til at være rundt i hjemmene hvor det var tilgode til det, vi læste
godt ved det. Sommeren 1935 trænde vi til Landstænet i Ollerup, vi oppledte
til Hjørring og fællesdræning foregik i Ollerup, hvortil vi også cyklede frem og
blev samme dag, det blev den helt store oplevelse! 1. maj 1936 fik jeg tilgode i
huset på "Regissegård", der lå på skrået mellem Grundunge og Frederiksdal ^{25 kr. inkl. V.} - Vi var to
jyges, skiftede i stuer og kikken, Fri Andersen var en meget dygtig ^{og} husmor,
god til at lave fra sig, det var hårdt til tider, vi havde ikke ferie, men frit
om søndagen efter middag, hvis der ikke var gæster, gik vi i kirke male
vi godt det om form. eugen i Grundunge el Frederiksdal - Vi kunne få
fri til at sage ud og ride myl tvj. engang mellem, jeg fik 25 kr om morg
(de harde Ringeri og Frugts - vi sorte Ollerup - vi var ikke øggebakker
fra Regissegård) i Mølledammen

45 kr om mnd

Så nylig jeg hjem igen var hjemme et år igen, 1938 kom jeg i huset som
Engejøe hos Dr. Tøge i Ørbæk, det først varde jeg ikke helt Bunt et kende, han
nujlige desværre til Sjælland på en gård som hans brod Peter beskydede, så vi
sågo ikke meget til hinanden den sommer, men skrev til hinanden.

Så Dr. Tøge var vi også to Diger, havde fri hveranden lørdag og alle dages
Sommerferie. ~~om~~ Sør hvor jeg nylig til søster Lisbeth i Aabenraa - en stor
begivenhed, der mødtes Bunt og jeg endnu var i Tivoli og mundt og se fra
lycen, Bunt cykede de 70 km hjem om natten igen, vi havde en dejlig dag -
6 uger af sommeren var jeg med Døbberens i Lommerhus i Hennem ved
Vesterhavet, det var en dylig lid, svøm at have man alegent dejligt -
Jeg fik 45 kr om mnd. giri i lysebla Kyoler, havde forklader om form - sol og
mundt om efterm, dog brunt og gull om sommeren, det var svært at få
de grønne til at slå til, men det gik. Bunt rejste til Kerteminde til mørk.
så så vi hinanden lidt mere ~~hvor~~ ^{hvor} ~~igen~~ ^{Julien 1938} ~~igen~~ ^{igen} ~~igen~~
maj '39 havde et dejligt år hjemme, vi var meget ude kom både
til Landbofestival, V. U. festes, spillede Handbold, Gymn o.s.v. festes -
maj '40 nylig jeg til Hadskehusbaldningsskole, havde noget dejligt
med der. Kom hjem til August, bryg til fra Løngårdene og Græby,
I stedt fik jeg plads fra Dothevalund ved Brobyræte som Høkerejøje,
hos ~~da~~ Laur, det var en hård plads til 65 kr om mnd. Bles der
til maj '42, hvor jeg fik plads som Engejøe hos Dr. Forsberg
i Førup, der havde en lille pige fra 3 år og en hund, jeg var også
kliniksdam, der var meget at have, men de var flidige -
Vedt til maj '43, hvor jeg igen var hjemme, Buntog jeg get med
pladen om at rejse ud og se os om sammen, fik da tilbud om Byskue
til i Pederstrup, hvor Bunt havde været siden han tog fra Hornbæk Land-
brugsskole. Vi slog til og så fik vi travlt med bygningens plader og
så alt i orden til d. 25. sep 1943 se side 5

Pastor Rosenvinge vi varde alt godt ved Ørnbæ

hjemme. Inden var 100 god ved Ørnbæ

1947 - 8 marts rejste vi fra Tidens Krug i forgyldende Snestorm, bort hos
 Mor og Far og hos Anders Møllers midtil vi fæl høst det gl Børnehjem
 i Smidsbrug med 3 dørs land til - Det blev noget sværtende av
 der leje til 1974 - Vi blev udstaltet, der var 8 Hækkelovre + 2 kom-
 piser, der var noget at fyre i - Det var svært at få gardiner til det store
 hus, vi købte Øjaces bog til Vinduerne overvå, der blev velt grænt - -
 Den første sommer cykled Bent rundt med glædet del de nærliggende
 Købm, hvor vi meddeltes at vi samles fjernstøz på den sid og på
 de områder o. s. v. - Sa' fær vi Tid sat op 1 juli og så begyndes
 Folk at ruge ellers meddeltes det Købm ellers brugsmænd, hvad vi skal
 hente, den græseldende Købm ellers brugs i Central, ruge så til os
 og vi får faste rüder, samlet sammen og koies del Tjekkietslagene
 i Ørbæk med det, det blev i efterhånden noget dage om ugen - -
 Samtidig fær vi en del op om fæl lant stalden om til et uim
 hvor vi kunne sætte den første Rægernaskine op, til Jan. 1948 kom
 en af de første bestillinger, det gæs fæl vi fæl en rægernaskine
 mere gæs hjulper, enu 21 juli blev et ene født, så må gæs jo bløde friidt
 men på den tid fæl vi Fred ^{et hjulp} til at hjulpe os, Fred kører ellers
 ordner Rægeret - Etua hjulper mig, de bot overvå, vi lavede leglegetøj
 derogter - en ung mand fra Skopborg Skot ved Hadsrup, han
 boede hos os, hjulp med alt derhjemme, gæs hjulp ham også -
 Bent kørte gæs ud efter Tjekkiet og Kanius, mange lange
 korte gæs med til Tjekkiet af Gunn, det blev en lang
 arbejdsdag - Henning var så over hos Gade, vi havde noget
 flinke naboer, Emilie og Hans-Peter Gade, som desværre døde i 1950 -
 sa' var der olcerie og Hæus Huskens, Fræsdeforpagter, og Amalie og Nils Øjars, samt
 Pastor Rosenvrone vi havde det fantastiske godt sammen, Robert ikke af
 forglemmme, han var sa' god med Bonde

På Telefoncentralen Bassenvækter ringer folket bestedt
om hvad vi skal mave af fyldt være med om,
vi kunne bare ringe centralen og spørge
om der var noget besked til os, det var servic -

Vi havde boede i med Herman der oodne bilerne m.m.
Hobm Brøndum, hvor vi handlede
Læder Cargoon i den store Skole -

Det blev bygget Sharup - Smidskryp Centralskole 1958
hvor alle Børnene gik - Herman havde også
et Børn ved Dalskole -

Smedskryp -

Henvist til Hørfjernmønster 18. august 1982.

Efterhånden blev der meget fritid og køre sammen, vi fik en mand til hjælpe os, vi lavede fritidsel af i Garageen om aftenen, næste morgen kom de fra Tjørn og så lavede vi græs igen, men vi fik snart lavet Garage og Hjælvænde, så man kunne alle kasse græsengang op og Bilen fra Tjørn kunne så køre ind under og hænge kasserne ned på dennes Bil, vi fik efterhånden 2 store lastvogne og Chaffois græs frost Johansens Kældhuse fra Smedskryp, senere drenører Søndergård, Harry og Knud Tommerups Prægjern - ~~Det~~ der var også Lorentzen, som hjalp både os og dem og kørte Bilerne. - Samtidig fik vi udvidet Røgeniel, bygger Konsekvens, udvider det trædobbelt med to etager, Paul bileres født i 1950 - døde 1956 - hentes Barnedale bliv holdt i det dobbelte Hus i Marts,inden vi fyldes del med Hylleby -

Frida Mørkelsen og Elma har opgå overgå i Skuehuset og hjälper begge to - han var den første da vi rykkede stakede Røgeniel, der blev stor i flerkantien, vi fik bygget et helt nyt Hyllebyhus, med Burendrup Frandsen græsede det nogle år, så smedte vi bare ud og lavede Røgeniel i det hele - bygger senere en stor Garage og flytter alle Klakkumaskinene over i det fritsbyggede Hus alle Tongererne i Hyllebyhuset, kan så køre Eg og Ryd fra Hus til Hus og sidst i Garageen, hvorfra vi efterhånden kører 80.000 Ryd ud om ugen, has 2 Biler til dagg Hylleby - 2 Lastvogne, 1 Vogn og 1 Citarin dæk, Tygter og jæt lys og så o.s.v. senere koncerteres jeg sammen med Niels og Th. Jensen - der er gang i det hele Vi får kontor (Jacobsen ordnet de høj en overgang, også Fra Kældhuse) Du er meget al se del, Telefon, Gæster - Væflugten kommer og ser bedriften, jeg har for del mestet en ring Pege eller Korsby alt-